ONOMATISME VASILIENE ÎN VOCABULARUL CONSOLIDAT AL LIMBII

Viorica RĂILEANU
Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu”
Chișinău, Republica Moldova

Abstract

Many words in the consolidated vocabulary of the Romanian language come from proper names. The proper name becomes “the root”, the source for new words only when it represents a landmark, a living presence in the conscience of the nation. “The transformation of the proper name into a common one” is a continuous process and provides many examples. Among the linguistic means through which this “linguistic mutation” is achieved, the most often used is the derivation with suffixes. The process, however, highlights the fact that not all derivative particles are equally suited to unite an anthroponymic base to make a word. The most compatible are the *adjective* and *noun-forming* suffixes. Words that are derived from anthroponyms have a longer or shorter evolution, depending on their role in world history.

Key-words: *Vasile, related words, derived words, onomastic formations, consolidated vocabulary*

Résumé

De nombreux mots du vocabulaire consolidé de la langue roumaine ont leur origine dans les noms propres. Le nom propre devient « racine », source pour les nouveaux mots seulement dans le cas où il représente un repère, une présence vivante dans la conscience du peuple. « La communisation du nom propre »[1], est un processus continu et enregistre plusieurs exemples. Parmi les moyens linguistiques par lesquels on réalise cette « mutation linguistique », le plus utilisé est la dérivation avec des suffixes. Cependant, ce procédé met en évidence le fait que toutes les particules dérivées ne sont pas également aptes à s’attacher à une base anthroponymique pour former un mot. Les plus compatibles sont les suffixes *adjectivaux*, *nominaux*. Les mots dérivés d'anthroponymes ont une évolution plus longue ou plus courte, en fonction de leur rôle dans l'histoire du monde.

Mots-clés: *Basile, mots apparentés, mots dérivés, formations onomastiques, vocabulaire consolidé*

Până nu demult onomaştii se mulţumeau să urmărească evoluţia numelor comune în nume proprii, căutând să ilustreze diverşii factori sociali şi de psihologie care produc această evoluţie. Mai nou, atestăm şi studii ale unor cercetători care urmăresc fenomenul în sens invers: cuvinte formate de la numele propriu. „Tranziţia de la numele propriu la numele comun” constituie un continuum. Datorită transformărilor de ordin onomasiologic şi derivaţional apar noi unităţi lexicale, de sine stătătoare, independente.

[1]Câmpeanu, Eugen, *Substantivul. Studiu stilistic*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1975, p. 132.

BDD-A30426 © 2019 Editura Sitech
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-07 19:44:55 UTC)

Mulți teoreticieni numesc aceste „mutații lingvistice” diferit. Multitudinea de termeni demonstrează că granița dintre numele propriu și numele comun este dificil de definit.

Numai în cazul când numele propriu reprezintă un reper, o prezență vie în conștiința neamului, acesta devine „rădăcină”, sursă pentru noi cuvinte. Numele proprii care au dezvoltat o familie lexicală bogată sunt, în special, numele de familie și prenumele. Procesul prezintă pentru cercetători exemple de dezvoltări semantice de o remarcabilă importanță lingvistică, care-i permit să penetreze mai sigur în lumea psihologiei populare și nu numai.

În cele ce urmează, vom încerca să prezentăm cuvintele înrudite, prin semnificația sa originală, dar și unitățile lexicale (re)create de la prenumele *Vasile.* Vom căuta să identificăm semnificația cuvintelor create, procedeele de formare, importanța și locul lor în limba vorbită.

Prenumele *Vasile,* răspândit în toată lumea creștină[2], prin hagionimul Sfântul Vasile, își trage originea din adjectivul gr. *Βαστλέιος* „regal”, care, la rândul său, a derivat din gr. *Basileus* „rege, conducător, suveran, bazileu[3]”. Cuvântul *bazileu* era folosit în Antichitate, pentru a numi conducătorul tribului sau al ginții, în Imperiul Bizantin, cuvântul a fost folosit pentru a numi suveranul (împăratul), iar ulterior − pentru a denumi însăși persoana care avea acest titlu[4].

Prin semnificația sa originală, prenumele *Vasile* e înrudit și cu cuvântul *bazílică* (< gr. *βασιλική*, lat. *basilica*), deoarece în arhitectura greco-romană, prin acest cuvânt se desemna o clădire publică construită din fonduri regale, după un anumit plan. Ulterior, fiind foarte bine conservate, aceste edificii au devenit lăcașuri de rugăciune lui Dumnezeu. Astăzi *bazílica* este o biserică (catolică) de mari proporții; catedrală. De la substantivul *bazílică*, s-a format adjectivul *bazilical* (< gr. *basilike*). Inițial, adjectivul însemna „edificiu public ridicat pe cheltuiala imperială”, astăzi − „care aparține unei bazilici, care se referă la o bazilică”.

Evident, o legătură etimologică cu prenumele *Vasile* o are și cuvântul *vasilisc* (< gr. *basiliskos*) „cel regesc”. *Vasiliscul*, regele șerpilor, cea mai otrăvitoare ființă de pe pământ, care a făcut carieră în bestiarul imaginar, provine de la credința că avea o coroană pe cap. Romanii îl numeau „regulus” sau „micul rege”, datorită coroanei sale, dar și din pricina faptului că teroriza toate creaturile cu înfățișarea și otrava sa. Cea mai bună reprezentare a *vasiliscului* se găsește pe blazoane, unde acesta are capul și picioa-

[2]Datorită lui Vasile cel Mare, Sfânt care este foarte respectat de catolici, dar mai ales de ortodocși, sărbătorit, în Biserica Ortodoxă, pe 1 și 30 ianuarie.

[3]Soția unui bazileu se numea *bazilisă*, (https://dexonline.ro/definitie/bazilis%C4%83).

[4]Răspândit ca prenume masculin, suferind variații, a fost redat diferit: latinii prin *Basilius*, grecii – *Vasilios*, *Vasilis*, *Vassilis*, *Vaso, Bazileus*, albanezii – *Vasil*, francezii – *Basile*, italienii – *Basilio*, spaniolii și englezii – *Basil*, bulgarii – *Vasil*, *Vasilii*, *Vasko* și *Vasilia*, rușii – *Vasili*, *Vasiliy*, *Vasea*, *Vasika*, *Vasya* și *Vasilisa*, maghiarii – *Vazul*, *Baszo*, *Vaszoly* și *Vaszilia*, georgienii – *Vasil* și *Vaso*, macedonienii – *Vasil* și *Vasko*, polonezii – *Bazyli*, sârbii – *Vasilije* și *Vaso*, ucrainenii – *Vasyl*, *Wasyl* etc. Pe teritoriul țării noastre este unul dintre cele mai populare prenume. Răspândit în toate regiunile, a cunoscut numeroase forme și variante· la masculin *Vasilie, Silie, Vasalie, Vaselie, Vasil, Sile, Silică, Sică, Lică, Sâlucă, Vasilaș, Vasilică, Vasilicu, Vasilcea, Vasilin, Sinvasii, Vasiiu, Vasii, Vasi, Vasilcea, Vasea, Vasel, Vasui, Vasilache, Vasilca, Vasca, Vascan, Vasila, Bazil* (foarte rar). Popularitatea Sfântului Vasile printre locuitorii Moldovei este dovedită și de faptul că părinții au dat numele lui și pruncilor de genul feminin: *Vasilena, Vasilina, Vasilisa, Vasilica, Vasilichia, Vasiliţa* etc. În prezent, potrivit Centrului Resurselor Informaționale de Stat „Registru”, pe teritoriul Republicii Moldova sunt înregistrate 53530 de persoane cu prenumele *Vasile, Vasili* – 15758, *Vasilie* – 101, *Vasilisa* – 4235, *Vasiliţa* – 505, *Vasilina* – 452, *Vasilca* – 10, *Vasilica* – 8, *Vasil* – 7, *Vasilea* – 4, *Lică* – 2, *Vasila* – 2, *Vasilică* – 2, *Vasea* – 1, *Vasilena* – 1, *Vasilis* – 1.

BDD-A30426 © 2019 Editura Sitech
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-07 19:44:55 UTC)

rele unui cocoș, o coadă de șarpe și corpul unei păsări. Legendele spun că pe *vasiliscul* „cel cu ochi fermecători" era suficient să-l privești și mureai instantaneu. În scrierile alchimiștilor *vasiliscul* simboliza focul mistuitor ce preceda transmutarea metalelor. În perioada renascentistă, creștinismul a redescoperit această creatură din textele *Vechiului Testament* și a fost folosită ca o emblemă a păcatului și diavolului.

Prenumele *Vasile* s-a impus ca element deonimizabil, prin forța sa descriptivă. Un număr important de apelative își află explicația în această bază antroponimică.

Substantivul la plural *vasilicale* reprezintă o compilație grecească a dreptului roman, alcătuită în sec. IX-X și face trimitere la prenumele *Vasile,* mai bine-zis, la împăratul bizantin *Vasile I* (Basiliu), promotorul „legiuirilor împărătești", în 60 de cărți. „Colecția de legi", v*asilicalele,* au fost în vigoare în Țările Române până în 1817, când*,* la inițiativa domnitorului Scarlat Callimachi (Calimach), a fost promulgată *Codica Țivilă a Moldovei*.

Răspândirea prenumelui *Vasile* și popularitatea sa în întreg spațiu românesc, a contribuit la formarea mai multor nume comune care indică obiceiuri, animale, evenimente etc. Randamentul său se poate explica și prin faptul că prenumele se întâlnea deja la noi, până a fi preluat pe filiera slavă. Altfel cum s-ar explica prezența sa, în special, în unele obiceiuri străvechi din tradiția populară: *Pluguşorul*, *Vasilca*, *Vergelul*, *Călindariul (Cărindar)*, în diverse farmece, descântece etc.?

Obiceiul folcloric de a colinda pe la casele oamenilor, în noaptea de ajun al Anului Nou, ținând pe o tavă un cap de porc, a căpătat denumirea de *Vasilca*[5], de la numele zilei care succeda, ziua Sfântului Vasile. „Sub *Vasilca*, care se mai numește altmintrelea încă și *Vasivă*, *Sivă*, *Silcă* și *puiul Sivei*, se înțelege capul unei scroafe sau al unui porc, împodobit cu foi naturale și flori artificiale, cu panglice și verdețuri de mâncare, cu care îndătinează a umbla țiganii[6]. Iar a umbla cu acest cap se zice „a umbla cu Vasilca."[7] Prin extensie, *vasilca* a căpătat și sensul de „colind care se cântă cu acest prilej".

Prezența în vocabular a onomatismului *vasilcă* este confirmată și de expresiile *A fi ca o vasilcă* „plin de zorzoane ridicule"; *A fi în loc de vasilcă* „a fi porc"; *Ca cu vasilca la Crăciun* „cerșind", dar și de proverbele atestate *Împodobită cu scule și cu flori tocmai ca o vasilcă; Ceea ce mult se împodobește, se aseamănă cu o vasilcă*[8]. Înregistrat cu sens figurat, *vasilcă* (din prenumele feminin *Vasilica, Vasilichia*[9]) semnifică „femeia (bătrână) care se împodobește în mod ridicol ca să placă".

Vasilcă este și numele dat de țigani „urșilor domesticiți, pe care îi joacă prin sate sau prin orașe, pe la răspântii sau în curțile oamenilor"[10]. E în deprinderea țiganilor ca, după cum dau nume urșilor, să dea și celorlalte animale. Or, „între numele de preferin-

[5]O sincopare a diminutivului *Vasilică.*

[6]„Cu deosebire" cei din Muntenia.

[7]Marian, Simion Florea, *Sărbătorile la români*. *Studiu etnografic*, Vol. I, *Cârnilegile*, București, Ediținea Academiei Române, Institutul de arte grafice *Carol Göbl*, 1898, p. 40; Șăineanu, Lazăr, *Dicționarul universal al limbii române*, a VIII-a ediție, revăzut și adăugit la ediția a VI-a, Editura „Scrisul românesc" S.A., 1929*,* p. 690; Cojocaru, Constantin, *Dicționar de eponime*, Chișinău, Pontos, 2011, p. 169; https://educalingo.com/it/dic-ro/vasilca

[8]Zanne, Iuliu, A., *Proverbele românilor din România, Basarabia, Bucovina, Ungaria, Istria și Macedonia,* capitolul XX, Asemănări, București, Editura Librăriei Socecu & Comp, 1901, vol. IX, p. 41; 123.

[9]Dr. Florescu, Gh.I., *Dictionaru Limbii Românești de August Scriban*, Iași, Institutu de Arte grafice „Presa bună", 1939, p. 1392.

[10]Marian, Simion Florea, *op. cit.,*p. 39.

BDD-A30426 © 2019 Editura Sitech
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-07 19:44:55 UTC)

ță, puse urșilor și porcilor, ursoaicelor și scroafelor, figurează cu deosebire cele următoare: *Vasilică, Pandelică, Marinică, Stănică* și *Ionică*."[11]

Potrivit unei tradiții populare, *vasilică* este denumirea generică dată mielului care, în ajunul Anului Nou, îi aduce noroc celui ce îl atinge, contra cost. Expresia (pop.) *Pune mâna pe Vasilică*![12] este folosită de cerșetorii care poartă pe brațe mielul. Se zice că dacă îl mângâi pe *Vasilică* o să ai noroc tot anul.[13] Tot *vasilică* este „unul din numele date necuratului"[14].

Între mijloacele lingvistice prin care se realizează trecerea numelui propriu *Vasile* în nume comun, cel mai uzitat este derivarea cu sufixe, care demonstrează că numele de persoană se poate uni numai cu anumite clase. Explicația acestei restricții distributive este că particula derivativă se solidarizează cu baza-nume de persoană numai în măsura în care aglutinarea celor două unități favorizează apariția de termeni ale căror semnificații stau în legătură cu spusele, faptele, comportamentele și acțiunile persoanei numele căreia este supus transformării. În cazul nostru, cele mai compatibile sunt unele sufixe *adjectivale* și *substantivale.*[15] „Unitățile lexicale, rezultate prin derivare sufixală de la nume proprii de persoană, asigură principiul economiei în limbă, motiv pentru care sunt preferate sintagmelor."[16] Formarea și existența lor se explică prin faptul că satisfac, în general, nevoia de precizie, sintetizând, într-o formă concisă, un înțeles care, altminteri, ar necesita mijloace de expresie mult mai extinse.

Derivatul cel mai frecvent întâlnit de la antroponimul *Vasile* este adjectivul *vasilian, -ă, vasiliene* „care aparține lui Vasile, care este caracteristic sau specific lui Vasile". Adjectivul însoțește numeroase substantive abstracte (atitudine, viziune, intuiție etc.): spirit *vasilian*, complex *vasilian*, scrisori *vasiliene*, florilegii *vasiliene,* formulări *vasiliene*, patrimoniul *vasilian*, citat *vasilian*, „Omilia" *vasiliană*, formula *vasiliană*, fragmentul *vasilian,* texte *vasiliene,* demersul *vasilian*[17] etc.; Academia *vasiliană,* Gimnaziul *vasilian*[18].

Adjectivul substantivizat *vasiliana* îl atestăm în ex.: *Cele mai populare cărți tipărite de VASILIANA, pe care le puteți achiziționa de pe Libris.ro, sunt…* [19].

Substantivul *vasilianism*, format prin adăugarea sufixului substantival *-ism*, la adjectivul *vasilian*, îl atestăm, ocazional, într-un studiu al lui Boris Todoroff. [20]

---

[11]Marian, Simion Florea, *op. cit.*, p. 40.

[12]http://petisa-ro.blogspot.com/2008/12/pune-mna-pe-vasilic.html (vizitat pe 24.03.2019)

[13]Volceanov, George, *Dicționar de argou al limbii române*, București, Editura Niculescu, 2007.

[14]Șăineanu, *op. cit*., p. 430; 690.

[15]Pietreanu, Marica, *Determinante onomastice apreciative în limbajul criticii și istoriei literare*, în I. Pătruț (coord.), *Studii de onomastică*, vol. III, Cluj-Napoca, Universitatea „Babeș Bolyai", 1982, p. 261-274.

[16]Pitiriciu, Silvia, *Morfologia adjectivelor deantroponime și depatronime în română, franceză și italiană,* în „Studii și cercetări lingvistice", 2004, nr. 1-2, p. 53.

[17]Exemplele sunt extrase din Alexandrescu*,* Adrian Matei, *Note la câteva formulări axiomatice vasiliene,* http://www.ftoub.ro/dmdocuments/II.%20Axiome%20Vasiliene.pdf (vizitat pe 03.03.2019) și fac trimitere la numele lui Vasile cel Mare.

[18] Este vorba de Vasile Lupu, domnul Moldovei, care a întemeiat în jurul anului 1640, la mănăstirea „Trei ierarhi" din Iași, o școală superioară de învățământ, Academie, devenită Gimnaziu (1828) și a funcționat până în anul 1835.

[19]https://www.libris.ro/carti?fsv_77658=VASILIANA (vizitat pe 03.03.2019)

[20]„Vasilianisme betekent dat je als lezer met groeiende spanning en enthousiasme naar je eigen einde uitkijkt, terwijl je dat niet eens doorhebt." (Todoroff, Boris, *Over Vasil,* în De Gids. Jaargang 154, 2011, p. 116.) https://www.dbnl.org/tekst/_gid001199101_01/_gid001199101_01.pdf (vizitat pe 30.03.2019)

BDD-A30426 © 2019 Editura Sitech
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-07 19:44:55 UTC)

Sufixul substantival -(*i)adă,* de origine greacă, pătruns în limba română prin împrumuturi din franceză, a devenit model pentru formații românești similare[21], cum ar fi, de exemplu, substantivul *vasiliadă*, format de la prenumele *Vasile* + suf. *-iadă*. Randamentul lexical-formativ al sufixului a rămas ridicat, în limba română, prin unirea cu o bază de derivare reprezentată de un nume de persoană: *spartachiadă* „concurs sportiv anual între elevii liceelor militare", format în limba rusă, dar bine receptat şi pe teren românesc[22] (< *Spartac*, legendar sclav și gladiator trac); *arlechinadă* „faptă ridiculă" (< *Arlechin*, personaj comic din farsele populare italiene); *turlupinadă* „glumă nereușită, de prost gust" (< *Turlupin*, personaj în vechile farse franceze); *pantalonadă* „scenă burlescă; (*p. ext.*) bufonerie; discurs ipocrit" (< *Pantalone,* personaj tipic din comedia italiană); *robinsonadă* „povestire despre naufragiații pierduți; fantezie în care individul izolat apare trăind în afara societății" (< *Robinson* (Cruzoe), personaj din romanul cu același nume de Daniel Defoe); *potemkiniadă* (sau *potemkinadă*) „priceperea de a salva aparențele (sărăcia sau o situație nedorită) prin mijloace de butaforie" (< *Potemkin* (Grigori Aleksandrovici), cneaz, om de stat și ofițer în armata rusă, iubitul și consilierul împărătesei Ecaterina a II-a[23]); *rodomontadă* „lăudăroșenie de sine plină de insolență; fanfaronadă" (< *Rodomonte,* personaj din „Orlando furioso" de Ludovico Ariosto); *ieremiadă* „plângere, tânguire (fără sfârșit); văicăreala" (< *Ieremia*, unul dintre cei patru mari proroci ai *Vechiului Testament*, considerat drept autor al cunoscutei cărți *Plângerile lui Ieremia*) etc.

Succesul derivării cu acest sufix rezidă în capacitatea derivativului de a transforma baza de derivare în simbol denominativ al unui eveniment, al unei acțiuni de amploare (campanie/ manifestație/ proces), producții culturale, prin actualizare contextuală a ceea ce Bally[24] numește „efecte de evocare"[25]. Caracterul denotativ al sufixului *-iadă* este pus în evidență în numele comun derivat *vasiliadă,* impunând bazei trăsătura semantică de „(rezultat al unui) eveniment de anvergură", supranumit în cinstea întemeietorului său Vasile, numit și Sfântul Vasile cel Mare[26], episcop al Cezareei Capadociei (370-379), „filantropul" prin excelență al timpului său[27]. După cum se știe, Vasile cel Mare a pus bazele celui mai mare complex filantropic din Antichitatea creștină, început în anul 369 şi terminat în 374. *Ptocheion*-ul său, un adevărat oraş al binefacerii, avea locuri de cazare pentru călători, locuințe pentru medici, brancardieri, infirmieri şi oameni de serviciu, azil de bătrâni, spital şi leprozerie, clădiri destinate diverselor ordine ale clerului, ateliere, școli de artă şi meserii, rezervate orfanilor etc. Vastul ansam-

[21]Szathmary, Melitta, *Un sufix „la modă": -iada*, în „Annales Universitatis Apulensis. Series Philologica". Alba Iulia, Editura Universitatea „1 Decembrie 1918", 2006, p. 299-306. http://philologica.uab.ro/index.php?pagina=pg&id=16&l=ro

[22]Seche, Luiza, *Sufixul -iadă*, în SCL, 1960, XI, nr. 3, p. 716; Coman Lupu, *Din terminologia sportivă recentă,* în SCL, XXXIV, 1983, nr. 6, p. 531-532.

[23]Cojocaru, Constantin, *Dicționar de eponime*, Chișinău, Pontos, 2011, p. 129. Se spune că în timpul călătoriei împărătesei în Crimeea, în 1787, Potemkin a ordonat să fie construite sate artificiale cu case din carton şi palate din argilă, menite să creeze împărătesei falsa impresie de progres şi prosperitate.

[24]Bally, Charles, *Traite de stylistique française,* Geneve: Librairie George Co, S.A., Librairie C. Klincksiek, ediția a III-a, vol. I, Paris, 1951, p. 204.

[25]Milică, Ioan, *Agresarea numelui în discursul public*, p. 189, http://www.diacronia.ro/ro/indexing/ details/V314/pdf (vizitat pe 27.01.2019).

[26]Născut pe 1 sau 2 ianuarie 330, în Pontus (nord-estul Anatoliei de astăzi).

[27]Vătămanu, Nicolae, *1600 de la înființarea Vasiliadei, cel dintâi aşezământ de asistenţă socială şi sanitară,* în Biserica Ortodoxă Română, Bucureşti, an. 87, 1969, nr. 3-4, p. 305; Ioniță, Viorel, *Viaţa şi activitatea Sfântului Vasile cel Mare*, în „Ortodoxia", Bucureşti, an. 31, 1979, nr. 1, p. 16-27.

BDD-A30426 © 2019 Editura Sitech
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-07 19:44:55 UTC)

blu filantropic a servit drept prototip al instituțiilor medico-sociale moderne de mai târziu, răspândite pretutindeni, începând cu a doua jumătate a secolului al IV-lea[28], unde bolnavii găseau tămăduire, călătorii adăpostire, cei întristați mângâiere, iar orfanii educație și îngrijire. Toate aceste așezăminte au rămas cunoscute sub numele generic de *vasiliade*[29].

Valoarea semantică și stilistică a sufixului *-iadă* se evidențiază cu claritate în funcție de un context verbal sau situațional ori pe fondul întregului sistem de formații deonomastice întrebuințate în anumite teritorii, întrucât forme cu aceleași sufixe pot conota atitudini diverse ale vorbitorilor față de cel numit[30].

Antroponimul *Vasilache*, format din numele propriu *Vasile* și sufixul grecesc *-ache*, exprima, inițial, o nuanță afectivă, de dezmierdare, de alintare. Cu timpul, sufixul *-ache* a căpătat o valoare cu accent ironic, comic. Astfel, *Vasilache* părăsește complet stadiul inițial de nume de persoană dezmierdător și ajunge să semnifice o marionetă[31], un manechin, un om fără voință; paiață; teatru de păpuși și personajul principal al lui; „mică figură care imitează diferite tipuri sociale (dintre care principalul e *Vasilachi,* cu nasu ca al papagalului) și care e jucată pe scenă pe la bâlciuri și panorame”[32]. *Vasilache* mai era numit și „jocul păpușilor (după numele paiației)”[33]. La formarea valorii depreciative a sufixului au contribuit decisiv conotațiile culturale ale grecismelor, literatura artistică, unde atestăm destul de multe derivate cu *-ache,* în special pentru numele de câini: *Gilibache*, *Fudulache, Lupache, Parisache, Samurache*[34]*,* dar și faptul că e vorba de un sufix diminutival, care, după cum știm, dezvoltă adesea, prin contrastul dintre sufix și bază, valori ironice.

Prenumele *Vasile* îl atestăm în structura cuvântului compus *Sânvăsii* (< Sfântul Vasile), nume popular care denumește sărbătorea creștină celebrată la 1 ianuarie și

[28]Este elocventă enumerarea câtorva instituții filantropice din Țara Românească și Moldova, aflate, până în secolul al XX-lea, sub îndrumarea directă a mitropoliilor, episcopiilor și așezămintelor monahale răsăritene: bolnițele mănăstirilor Vodița, Tismana, Bistrița, Cozia, Hurezi, Sadova, Brâncoveni, Câmpulung Muscel, Râmnicu Vâlcea, Țigănești și Cernica, respectiv Putna, Pătrăuți, Dragomirna, Todireni, Adam, Secu, Văratec, Horaița, Râșca, Slatina, Agapia etc., ospiciile de la „Sf. Vineri” și Sărindar din București, de la „Madona Dudu” din Craiova și de la mănăstirile moldovenești Neamț, Galata și Golia, azilele pentru săraci de la Mățău și Târgoviște, casele de orfani de la „Domnița Bălașa” și de la mănăstirea „Tuturor Sfinților” din București, respectiv „Seminarul orfanilor de război” din Câmpulung Muscel, xenoanele din Simidreni și Flămânzești-Argeș, frățiile cioclilor din București, Iași și Focșani, breslele din București și Câmpulung Muscel, ospătăriile comunale și Asociația „Sf. Ecaterina” din București, spitalele Colțea, „Sf. Pantelimon”, Dudești și „Filantropia” din București, Obedeanu din Craiova, Gârla și din Buzău, Slatina, Târgoviște, respectiv „Sf. Spiridon” din Iași, „Precista Mare” din Roman, Dragomirna, Târgu Neamț, Bârlad, Galați, Târgu Ocna și Focșani (vezi Păcurariu, Mircea, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, ed. a III-a, Iași, vol. I, 2004, p. 499, vol. II, 2006, p. 193-194, 483-484 și vol. III, 2008 passim; Moraru, Alexandru, *Biserica Ortodoxă Română între anii 1885-2000. Bisericǎ. Naţiune. Cultură,* vol. III, t. I, București, 2006, p. 593-594).

[29]„*Vasiliada* este o organizație cu caracter creștin și social … Scopul este de a oferi servicii sociale persoanelor nevoiașe”...(www.asociatiavasiliada.ro/)

[30]Astăzi, datorită dezinvolturii presei libere, a crescut productivitatea acestui sufix, folosind numele unor personalități politice ale momentului „ca veritabile repere” pentru ironizare. Cu ușurință se observă conotația ironică, glumeață a unor formații ad-hoc de la numele de persoană: *gorbacioviadă, putiniadă, vladimiriadă* etc. (*VLADIMIRIADA*: 3, 2, 1,…Editorial „Ziarul Național”: http://voxreport.unimedia.info/2015/10/23/editorial-ziarul-national-vladimiriada-3-2-1/)

[31]Graur, Alexandru, *Nume de persoane*, București, Editura Științifică, 1965, p. 157.

[32]Dr. Florescu, Gh.I., *op. cit.*, p. 776; 950.

[33]Șăineanu, Lazăr, *op cit*., p. 690.

[34]Pascu, G., *Sufixele românești,* București, 1916, p. 400.

BDD-A30426 © 2019 Editura Sitech
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-07 19:44:55 UTC)

coincide cu ziua Anului Nou. De la numele sărbătorii a derivat verbul regional *a sânvăsia* „a face vrăji în ajun de Anul Nou; a ghici în noaptea de Anul Nou.” În general, verbele care fac trimitere la baza prenumelui *Vasile* au o circulație redusă.

Numele de familie provenite de la prenumele *Vasile* reprezintă un eșantion important în cadrul microsistemului antroponimic al numelor de familie provenite de la numele personale.

Numele de familie rezultate se prezintă ca nume personal primar, nume derivat, hipocoristic sau nume compus. Numele de familie cu frecvența peste 100 sunt: *Vasilachi* – 1768, *Vasiliev* – 1399, *Vasilieva* – 942, *Vasilache* – 812, *Vasiliţa* – 786, *Sîli* – 767, *Vasilenco* – 643, *Vasiliu* – 617, *Vasilica* – 531, *Vasilian* – 309, *Vasilciuc*– 302, *Vasiloi* – 266, *Silion* – 258, *Vasilioglo* – 231, *Vasilatii* – 231, *Vasilcov* – 206, *Vasilică* – 198, *Chirvas* – 193, *Vasilov* – 185, *Sili* – 158, *Vasilaşco* – 148, *Vasilos* – 149, *Vasilachii* – 149, *Vasilcenco* – 141, *Vasîlca* – 141, *Vasian* – 139, *Vasilevschi* – 125, *Vasilean* – 103. Numele de familie *Vasile* are frecvența 40. [35]

Prenumele *Vasile* îl atestăm în nume de localități[36]: *Vasilcău* (raionul Soroca); *Vasilievca* (raionul Dubăsari); *Vasilievca* (Unitatea Administrativ-Teritorială din Stânga Nistrului); *Văsieni* (raionul Ialoveni și raionul Telenești); *Vasileuți* (raionul Râșcani) etc.

Datorită semnificației de „rege, conducător etc.”, prenumele *Vasile* are un grad ridicat de frecvență în idiomuri și o durată de utilizare continuă. *Vasile*, în calitatea sa de nume propriu, a fost purtat de împărați, de sfinți, de personalități importante, de personaje literare; îl găsim în structura unor cuvinte derivate, părți componente ale vocabularului consolidat al limbii; este prezent în nume de familie, în denumiri geografice. Toate aceste onomatisme, având originea în numele propriu *Vasile*, formează o enclavă care, la nivelul limbii generale, ar putea fi comparate cu numele de marcă.

Prin urmare, Vasile, conducătorul, este un nume de marcă!

BIBLIOGRAFIE

Alexandrescu, Adrian Matei, *Note la câteva formulări axiomatice vasiliene,* sursa http://www.ftoub.ro/dmdocuments/II.%20Axiome%20Vasiliene.pdf (vizitat pe 03.03.2019)

Bally, Charles, *Traite de stylistique française*, Geneve, Librairie George Co, S.A., Librairie C. Klincksiek, ediția a III-a, vol. I, Paris, 1951.

Câmpeanu, Eugen, *Substantivul. Studiu stilistic*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1975.

Cojocaru, Constantin, *Dicţionar de eponime*, Chişinău, Editura Pontos, 2011.

Coman, Lupu, *Din terminologia sportivă recentă,* în SCL, XXXIV, 1983, nr. 6, p. 531-532.

Dr. Florescu, Gh.I., *Dictionaru Limbii Românești de August Scriban*, Iași, Institutu de Arte grafice „Presa bună”, 1939.

[35] Alte nume de familie cu frecvența mai mică de 100 sunt: *Avasâloae, Avasilcăi, Avasiloaie, Avasiloaiei, Basile, Caravasili, Caravasilii, Chervas, Chirvasă, Sile, Silea, Silenco, Sîlca, Sîle, Sîleon, Sîlica, Sîlică, Sîlii, Vasalati, Vaselendiuc, Vaseliţa, Vasic, Vasicova, Vasilachin, Vasilaşcu, Vasilati, Vasilca, Vasilcan, Vasilcău, Vasilcic, Vasilco, Vasile, Vasileac, Vasileanu, Vasilencu, Vasilescu, Vasileşte, Vasileţ, Vasilev, Vasileva, Vasilevski, Vasili, Vasiliadi, Vasilianov, Vasilianu, Vasilic, Vasilicic, Vasiliciuc, Vasilico, Vasilicov, Vasiliha, Vasilii, Vasilinga, Vasiliou, Vasilişin, Vasilişina, Vasiliţă, Vasiliuc, Vasilovscaia, Vasilovschi, Vasin, Vasiuc, Vasiucov, Vasiuta, Vasîlachi, Vasîlaşco, Vasîlca, Vasîlcan, Vasîlco, Vasîlica, Vasîlică, Vasîliu, Vasîliuc, Vasîlîc, Vasîlîga* etc., etc.

[36] Sunt enumerate localități din Republica Moldova.

BDD-A30426 © 2019 Editura Sitech
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-07 19:44:55 UTC)

Graur, Alexandru, *Nume de persoane*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1965.
Ioniţă, Viorel, *Viaţa şi activitatea Sfântului Vasile cel Mare*, în „Ortodoxia", Bucureşti, an. 31, 1979, nr. 1, p. 16-27.
Marian, Simion Florea, *Sărbătorile la români*. *Studiu etnografic*, *Cârnilegile*, Vol. I, Bucureşti, Ediţiunea Academiei Române, Institutul de arte grafice *Carol Göbl*, 1898.
Milică, Ioan, *Agresarea numelui în discursul public*, p. 183-204, http://www.diacronia.ro/ro/indexing/details/V314/pdf (vizitat pe 27.01.2019).
Moga, Gheorghe, *Derivate de la nume proprii*, http://www.caietesilvane.ro/ articole/3534/Derivate-de-la-nume-proprii.html (vizitat pe 24.03.2019)
Moraru, Alexandru, *Biserica Ortodoxă Română între anii 1885-2000. Bisericǎ. Naţiune. Cultură,* vol. III, t. I, Bucureşti, 2006.
Pascu, G., *Sufixele româneşti,* Bucureşti, 1916.
Pașca, Ștefan, [Carlo Tagliavini, *Divagazioni semantiche rumene* (Dal nome proprio al nome comune), Estratto dell'Archivum Romanicum", 1928, vol. XII, nr. 1-2, p. 161-231], în „Dacoromania", Buletinul „Muzeului Limbii Române", Bucureşti, Cartea Românească, 1929-1930, anul VI, p. 451-458.
Păcurariu, Mircea, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, ed. a III-a, Iaşi, vol. I, 2004, vol. II, 2006, vol. III, 2008.
Pietreanu, Marica, *Determinante onomastice apreciative în limbajul criticii şi istoriei literare*, în I. Pătruț (coord.), Studii de onomastică, vol. III, Cluj-Napoca, Universitatea „Babeș Bolyai", 1982, p. 261-274.
Pitiriciu, Silvia, *Morfologia adjectivelor deantroponime şi depatronime în română, franceză şi italiană,* în „Studii şi cercetări lingvistice", 2004, nr. 1-2, p. 53-61.
Seche, Luiza, *Sufixul -iadă*, în SCL, 1960, XI, nr. 3, p. 715-718.
Szathmary, Melitta, *Un sufix „la modă": -iada*, în „Annales Universitatis Apulensis", Series Philologica. Alba Iulia, Editura Universitatea „1 Decembrie 1918", 2006, p. 299-306.
Șăineanu, Lazăr, *Dicționarul universal al limbii române*, a VIII-a ediție, revăzut și adăugit la ediția a VI-a, Editura „Scrisul românesc" S.A., 1929.
Todoroff, Boris, *Over Vasil,* în De Gids. Jaargang 154, 2011, p. 113-121. https://www.dbnl.org/tekst/_gid001199101_01/_gid001199101_01.pdf (vizitat pe 30.03.2019)
Vătămanu, Nicolae, *1600 de la înființarea Vasiliadei, cel dintâi așezământ de asistență socială şi sanitară,* în Biserica Ortodoxă Română, Bucureşti, an. 87, 1969, nr. 3-4, p. 305.
Vladimiriada: 3, 2, 1,… Editorial „Ziarul Național": http://voxreport.unimedia.info/2015/10/23/editorial-ziarul-national-vladimiriada-3-2-1/
Volceanov, George, *Dicționar de argou al limbii române*, Bucureşti, Editura Niculescu, 2007.
Zanne, Iuliu, A., *Proverbele românilor din România, Basarabia, Bucovina, Ungaria, Istria și Macedonia,* capitolul XX, Asemănări, Bucureşti, Editura Librăriei Socecu & Comp, 1901, vol. IX.

SURSE

https://www.dbnl.org/tekst/_gid001199101_01/_gid001199101_01_0021.php (vizitat pe 03.03.2019)

BDD-A30426 © 2019 Editura Sitech
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-07 19:44:55 UTC)

https://www.libris.ro/carti?fsv_77658=VASILIANA (vizitat pe 03.03.2019)
www.asociatiavasiliada.ro/(vizitat pe 24.03.2019)
https://educalingo.com/it/dic-ro/vasilca (vizitat pe 24.03.2019)
http://petisa-ro.blogspot.com/2008/12/pune-mna-pe-vasilic.html
(vizitat pe 24.03.2019)
https://dexonline.ro/definitie/bazilis%C4%83 (vizitat pe 24.03.2019)
http://dexonline.ro/definitie/Vasile (vizitat pe 24.03.2019)

BDD-A30426 © 2019 Editura Sitech
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-07 19:44:55 UTC)